

Mājasdarbi meža nozares konkurētspējai Valdībai un Saeimai ir iespēja veicināt meža nozares uzņemto virzību gan uz dziļāku pārstrādi, gan produktivitātes celšanu, kas ļautu sasniegt jaunus eksporta ienākumu rekordus

Māris Ķirsons

Tādu ainu Saeimas Ilgtspējas attīstības komisijas sēdē iezīmēja Latvijas Kokrūpniecības federācijas izpilddirektors Kristaps Klauss, pēc parlamentāriešu lūguma nosaucot vairākus mājasdarbus. Atbildīgās komisijas priekšsēdētāja Laimdota Straujuma norādīja, ka nozare ir būtiska Latvijas tautsaimniecība sastāvdaļa, liels eksporta ienākumu ģenerators, un par tai vairākiem jautājumiem diskusijas būs nepieciešamas citās komisijās. Proti, nodokļu jomā – Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā, mežsaimniecības kontekstā – Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā.

Aug vērtība

K. Klauss vērsa uzmanību uz to, ka nozare ir ļoti strauji augusi un pēc 2014. gada datiem tās kopējais neto apgrozījums pārsniedz 3,1 miljardu eiro. Jo īpaši tika pievērsta klātesošo uzmanība faktam, ka nozares ienākumi pieauguši tieši uz kokapstrādes tālākās apstrādes produktu ražošanu un eksportu. Proti, pieņemot, ka 2003. gadā visi parametri ir 100%, tad 10 gadus vēlāk – 2013. gadā – mežu ciršanas apjoms ir 101% (pieaugums tikai par 1%), koksnes produktu inflācija – 158% (pieaugums ir 58%), bet meža nozares pievienotā vērtība pret nocirsto m³ – 244% (pieaugums 144%) apmērā. Minētais nozīmē, ka nozares uzņēmumi ir nomainījuši produktu portfeli un tajā arvien vairāk dominē tieši tālākās pārstrādes koksnes izstrādājumi. «Latvijas ražotāji nevar diktēt koksnes izstrādājumu cenas pasaules tirgū, viņi var tikai tām piemēroties uz iespēju robežās izvēlēties produktus, kurus ražojot var gūt vislabāko ekonomisko atdevi,» skaidroja K. Klauss. Viņš kā vienu no pēdējo gadu lielākajām pārmaiņām min tieši kurināmās koksnes eksportu, kur šķeldu un skaidas lielā mērā ir aizstājušas kokskaidu granulas, no kuru realizācijas ienākumi ir vairākkārt lielāki nekā no šķeldas vai malkas eksporta. «Latvija jau ir

kļuvusi par granulu ražošanas lielvalsti, jo pērn to eksports pārsniedza 1,57 milj. t.» skaidroja K. Klauss.

Konkurētspējas faktors

«Būtu apsveicami, ja tiktu salikti vienā sistēmā visi «slogi» kopā – OIK, energoefektivitāte, emisiju kvotas, atjaunojamās enerģētikas mērķi, un tad saprast, cik tie patiesībā nereti ir savā starpā pretrunīgi, bet tajā pašā laikā visi kā viens ietekmē reālo ražotāju konkurētspēju,» aicināja K. Klauss. Arī Saeimas deputāts Ivars Zariņš atzina minēto problēmu un prognozēja: «Energoefektivitātes prasību sekas būs līdzīgas OIK.»

Tika norādīts, ka uzņēmumiem, kuri perspektīvā plāno attīstīties joprojām ir svarīgs jautājums par papildu elektroenerģijas jaudu iegūšanu saprātīgos termiņos un ar paceļamām izmaksām. «Iepriekš uzņēmējiem pašiem vajadzēja investēt kabeļos, tagad tiek piedāvāts, ka to darīs energosadales kompānija, bet uzņēmējam vajadzēs bankas izsniegtu kredītgarantiju. Kura banka tādu gribēs izsniegt, bez šādas garantijas prasītāja naudas noguldījuma bankā?» uz jautājumiem norāda K. Klauss. Vēl viens būtisks jautājums, kas svarīgs ne tikai meža nozares, bet arī citās jomās strādājošajiem ir godīga uzņēmējdarbības vide, kas liegtu izmantot darbaspēka nodokļu atvieglojumu tiem maksātājiem, kuriem tie nav bijuši paredzēti.

Meža ir ko darīt

Politikā tika slavēti par to, ka pērn tika apstiprinātas Meža nozares pamatnostādnes nākamajiem pieciem gadiem, tika ieviesta reversā PVN maksāšanas kārtība šķeldai, zaru saišķiem, lai arī ļoti vēlu, tomēr apstiprināta maksimāli pieļaujamā ciršanas tāme valsts mežos. K. Klauss arī atgādināja par garo strīdu par ierobežojumu atcelšanu baltalkšņu ciršanai upju un ezeru aizsargjoslās. «Par rezultātu varēsīm runāt pēc vairākiem gadiem, tomēr nekāda masveidīga aizsargjoslu izciršana nav manīta,» tā K. Klauss. Viņš norāda, ka politiķiem būs nepieciešams pieņemt lēmumu jautājumā par to, kuras pašvaldības makā jānonāk iedzīvotāju ienākuma nodoklim par mežizstrādi – tajā, kurā ir mežs, vai tajā, kurā deklarēties un dzīvo meža īpašnieks. «Tas būtu tikai taisnīgi, ka tā pašvaldība, kurā notiek reālā saimnieciskā darbība, mežā arī saņemtu attiecīgu nodokli,» aicināja K. Klauss. Viņš

atgādināja par naudas trūkumu valsts budžetā, kas atspoguļojās uz Valsts meža dienesta datubāzēm, mežu ugunsuzraudzību un adekvātām darba algām. «Valstij jāpārskata dividenžu saņemšana, jo valsts mežu apsaimniekotājam a/s Latvijas valsts meži īpašniekam jāsamaksā tik daudz, ka pāri nekas daudz nepaliek, ko investēt meža ceļos, renovēt meža meliorācijas sistēmas utt., taču tas viss ietekmē ne tikai koksnes resursu pieejamību, bet arī kvalitāti un augšanas ātrumu,» stāstīja K. Klauss. Viņš norāda, ka mežsaimniecībā ir lielas iespējas paaugstināt efektivitāti. Māra Kučinska vadītās valdības deklarācijā iecerēts dabas resursu izmantošanas produktivitātes pieaugumu no katras resursu vienības par 5% gadā. «Iespējams, tas ļaus reālistiskāk paskatīties uz ietekmi, ko rada likumdošanas ierobežojumi iegādāties vairākus gadus neizmantotās aizaugušās lauksaimniecības zemes ar mērķi tās apmežot. Manuprāt, zem cēlā mērķa aizsargāt lekņos Zemgales līdzenumus un slēgtās drenāžas sistēmas, mēs esam «ieprogrammējuši» nevēlamu efektu – 0,2 milj. ha neizmantotu zemju atgriešanu ražošanā, t.sk. arī caur apmežošanu,» tā K. Klauss.

Jāatgādina, ka mežsaimnieki jau vairākkārt (arī DB) ir aicinājusi valdību atļaut izmantot koksni ekonomikā, nevis vienkārši sapūdēt mežā. Proti, ir uzkrātās pāraugušo un nenocirsto mežaudžu krāja ap 100 milj. m³ apmērā, turklāt ik gadu šajā zaļajā noliktavā tiek «ielikts» vēl papildus miljoni m³. Lai ar Latvijā klimatiski ir siltāk nekā Zviedrijā, tomēr koku ciršanas vecums ir lielāks. Arī koku vidējas ciršanas caurmērs (lai varētu cirst) Latvijā ir lielāks nekā Igaunijā, bet Zviedrijā tāds vispār nav noteikts. Mežsaimnieki arī aicināja normatīvajos aktos ierakstīt, ka koksnes audzēšanai un ieguve pieejamās platības nesamazinās, kā arī noteikt īpaši aizsargājamo sugu, meža un ar mežu saistīto biotopu aizsargājamo teritoriju īpatsvaru. Šis jautājums gan nonāks vides organizāciju krustugunīs.

GRAFFS

Meža nozares produkcijas izmaiņas (% no kopējā eksporta ienākuma)
Gads 1995. 2004. 2015.

Mežsaimniecības produkti	35	14	8
Apstrādes rūpniecības pirmapstrādes produkti	40	49	38
Apstrādes rūpniecības tālākapstrādes produkti	25	37	54

Avots: Latvijas Korrūpcības federācija